

παρουσίαση βιβλίων

Andrea Dworkin, *Our Blood: Prophecies and Discourses on Sexual Politics*, New York, Toronto, Harper and Row, Inc., σσ. 115 (Τό Αίμα μας: Προφητείες και κηρύγματα για την πολιτική των φύλων)

Σ' αυτό τό άγριο και ώραίο βιβλίο ή Α. drea Dworkin, μιά ριζοσπαστική φεμινίστρια και ίσως ή πιο δυνατή και ή πιο επαναστατική φωνή σήμερα στό Γυναικείο Κίνημα, άντιμετωπίζει σθεναρά τή βαθειά και σκληρή κοινωνική άδιαφορία πού όφθαίνοι είς βάρος τών γυναικών—τή σεξουαλική, πολιτιστική και πολιτική όποδούλωση τών γυναικών στους άδρες.

Μέ σπάνια εύλωγία και άντικομορφιστική διάγνωση, ή Dworkin θέτει τή βαθειά τό τό έγκλήματα της σεξουαλικής βίας, τό ψυχολογικό έκβιασμό, της πολιτιστικής δυσφήμισης και διαβολής και της φιλολογικής κακογλωσσίας.

Η συγγραφέας περιγράφει μιά σεξουαλική άστυνομική πολιτεία στην όποία οι γυναίκες, όποι άιώνες σοκοφανημένες από τήν άνδρική τέχνη και φιλολογία, και τρομοκρατημένες από βιασμούς, πρέπει να μαθαίνουν να αυτοβασανίζονται, να μιούν τόν έαυτό τους και να διδάσκονται τά καθιερωμένα της φυσικής και πνευματικής όποταγής για να μπόρουν να ζήσουν.

Η συγγραφέας άποκαλύπτει και διακηρύσσει ότι ή πορνογραφία, ή τέχνη, ή θρησκεία, ό νόμος, ή έπιβεβλημένη και καθιερωμένη έτεροσεξουαλικότητα και ή οικογένεια, όπώ άπό τή φρίδατάς κάτω από τήν άνδρική κυριαρχία, λειτουργούν σάν όργανα σεξουαλικής πλύσης τό έγκλημα, σάν δυνάμεις πού έπιβállουν τή γυναίκα καταπίηση και καταδυνάστευση.

Στή ρομωλέα και πρωτότυπη έρευνα της Dworkin, όπό τήν έννοια φαλλικής σεξουαλικότητας και άνδρικής ταυτότητας, δια φωτίζεται ή δυναμικότητα τού άνδρικού ασιασμού και τών κοινωνικών τύπων της τυραννίας πού αναπτύσσονται από αυτή.

Σ' αυτά τά κυνηριάζοντα άδρα της (1. Feminism, Art, and My Mother Sylvia, 2. Remembering Sexual Equality, 3. Remembering the Witches, 4. The Rape Atrocity and the Boy Next Door, 5. The Sexual Policies of Fear and Courage, 6. Redefining Nonviolence, 7. Lesbian Pride, 8. Our Blood: The Slavery of

Women in America, 9. The Root Cause, πλλά γραμμένα κατά τά πέντε τελευταία χρόνια ήσαν άνακινούσεις ή διαλέξεις της συγγραφέας), ή Dworkin καλεί τις γυναίκες να καταπολεμήσουν τήν άπομόνωση, τό φόβο πού έχει τήν αίτια τού σ' ένα πολιτισμό πού μοιεί τις γυναίκες, να φύγουν μακριά από αυτό τόν κόσμο πού όποθάλει μιά παθολογική άντίληψη για τή γυναικεία αναζήτηση, να έδραιώσουν τήν προσωπική τους αθθεντικότητα, να δημιουργήσουν ένα νέο πολιτισμό άπαλλαγμένο από τή βία, τήν κυριαρχία, τήν όποταγή σε όποιοδήποτε είδος και τελείως ελεύθερο από τά γένη.

Όποιος δήποτε κι άν είναι οι άπόψεις και οι άντιρήσεις τού καθενός, ή συγκινητική ρητορεία και οι δυνατές ιδέες της έμπνευσμένης συγγραφούς θά τις αλλάξουν.

*

Carolyn G. Heilbrun, *Reinventing Womanhood*, W. W. Norton and Company, New York, 1979 ('Ανακαλύπτοντας πάλι τή γυναίκα)

Η συγγραφέας, τυχερή γυναίκα, μητέρα και σύζυγος—όπως ή ίδια εμφανίζεται στον πρόλογο της—μελετώντας τό θέμα της κατάστασης της γυναίκας επανεξάλλει γυναίκα πρόσωπα της άρχαίας ελληνικής φιλολογίας, της τραγωδίας ή της ιστορίας. Έπανεξάλλει επίσης τις ήρωίδες της σύγχρονης φιλολογίας ή τις άπλες γυναίκες, αλλά και τις σύγχρονες γυναίκες συγγραφέας.

Η πλούσια βιβλιογραφική ενημέρωση της συγγραφούς πολλές φορές τήν κάνει να παραθέτει τόσες γνώμες άλλων γυναικών συγγραφέων πού νομίζει ό άναγνωστής ότι διάβασε όλα τά σύγχρονα βιβλία πού άναφέρει. Η καθαρότητα και ή σαφήνεια της πολλές φορές άφοπλίζουν. Η καινούργια έρμηνεία πού δίνει, φέρνει σχεδόν επανάσταση και σάλο στά λυμνάζοντα νερά τού άνδρικού βασιλείου.

Η Κλυταμνήστρα, για παράδειγμα, επανακρίνεται μέ νέο φεμινιστικό φώς σάν γυναίκα και σύζυγος. Η συγγραφέας δέν βλέπει σ' αυτή καμιά άπελευθέρωση, άντίθετα όμως όποταγή και στραγγαλιόμενη δικαιοσύνη. Δέν πρέπει να εκτιμάται από τά λεγόμενα τού Όρέστη ή της Ήλέκτρας και τού όποστηρικτών τους, Άθηνάς και Άπόλλωνα, σάν ή συμβολική στιγμή πού ό θεσμός της μητρότητας άντρέπεται. Μητρότητα είναι ό θεσμός στον όποιο ή γυναίκα από μακροί είναι όποδουλωμένη, στον όποιο καταδικάζεται από τά παιδιά της άμφοτέρων τών φύλων σε άτέλειωτους ώμους.

Η Κλυταμνήστρα, μιά δυνατή και θεληματική γυναίκα, όπως πολλές, έχει στραφεί και παραμορφωθεί μέσα στό ρόλο της συζύγου και μητέρας, άνακάλυψε ό-

μως ότι ή προσωπικότητα δέν είναι δυνατό να καταιώσει έκει.

Υπάρχει και περισσότερο στην θηλυκή λατρεία άπ' ό,τι ή λέξη «μητρότητα» όπονοει. Ό μύθος της Δήμητρας και της Περσεφόνης άναφέρεται στό δεσμό μεταξύ γυναικών, ό όποιος μπορεί να είναι ή σωτηρία τους σ' ένα κόσμο πού έχουν κοινή μοίρα. Είναι ό μόνος μύθος, κατά τή συγγραφέα, πού δέν άναφέρεται στην μητρότητα, αλλά στην σταθερή πίστη και έφαρμογή της δύναμης, τήν όποία ή ήλικιωμένη γυναίκα μπορεί να χρησιμοποιήσει προς όφελος της νεότερης.

Οι Μούσες είναι για τους άνδρες. Άπό τόν Όμηρο («τόν άνδρα τόν πολύπαθο τραγούδησέ μου, Μούσα») ως τόν Robert Graves («ή γυναίκα δέν είναι ποιητής, είναι ή Μούσα ή τίποτε») και τόν Sidney («τρέλλε, είτε ή Μούσα μου σε μένα, κοίταξε στην καρδιά σου και γράψε»), ή Μούσα έχει γίνει προοδευτικό κτήμα τού άρσενικού και έμπνευστή του. Η έρώτηση πού είναι ή Μούσα της γυναικας και πού είναι τό φύλο της Μούσας δέν είχε τεθεί μέχρι πρό τινος.

Στή συνέχεια ή Heilbrun εξετάζει τήν παντρέυση γυναίκα μέσα από τήν άγγλική φιλολογία τών τελευταίων αιώνων, τήν Άμερικανίδα σύζυγο, τήν Έβραία σύζυγο—Έβραία είναι ή συγγραφέας—πού ποτέ δέν έχει ένα «δικό της χώρο», άναφέρει ήρωίδες έργων συγγραφέων τού 18ου και τού 19ου αιώνα και ερωτεύεται τή νοστροπία τους.

Τό «χέσιμο της προσωπικότητας» είναι τό πρελούδιο στον έρωτα, παρατήρηση ή συγγραφέας μιάς άλλης νουβέλλας σχετικά μέ τό γάμο στό 1910, και τήν ίδια παρατήρηση περισσότερο κομμά από ό,τι ή Bronie, αλλά μέ όχι λιγότερη δεύτη είδε ότι ή γυναίκα στή σύγχρονη νουβέλλα ήταν μοιραία να άνακαλύψει ότι μέ τό να είναι σύζυγος πρέπει να ξεχάσει τόν έαυτό της.

Γιά να έχουμε ένα δείγμα από τά ποιητικά μέρη τού βιβλίου της Heilbrun, πού είναι πολλά, παραθέτουμε ένα ποίημα πού έπιγράφεται «ή οικοκυρά».

Μερικές γυναίκες παντρέυονται στίπια. / Είναι ένα άλλο είδος δέρματος, έχει καρδιά, / στόμα, σκώτι και έντερα. / Οι τοίχοι είναι στέρεοι και ροζ. / Κύττα πού γονατίζει όλη τήν ημέρα / πιστά έξασφαλίζοντας τόν έαυτό της. / Οι άνδρες μπαίνουν όιά της βίαις / παρασυρμένοι σάν τών Ίωνά / μέσα στις σάρκινες μανιάνες τους. / Μιά γυναίκα είναι ή μάννα της, / αυτό είναι τό κυριώτερο.

Η πικρία και ή ειρωνεία της συγγραφούς για τή θέση της γυναικας και τή νοστροπία της είναι άλλά άληθινή διαπίστωση. Είχε τό θάρρος να τό πει και τήν ευστροφία να τό ένοιώσει. Η καινούργια έρμηνεία και ή εύλωγία της είναι αυτό πού άξίζει περισσότερο σ' αυτό τό βιβλίο μαζί μέ τήν πλουσιότερη ενημέρωση. Τό βιβλίο άποτελεί θαυμάσιο άπόκτημα για μελέτες και θέματα για τή γυναίκα.

Gerda Lerner, *The Majority Finds Its Past: Placing Women in History*, New York, Oxford, Oxford University Press, 1979, σσ. 330 (Η πλειονότητα βρίσκεται το παρελθόν της: 'Η θέση των γυναικών στην 'Ιστορία)

«Αυτός ο τόμος περιέχει μερικά από τα πιο σπουδαία άρθρα που γράφτηκαν για την ιστορία των γυναικών κατά τη διάρκεια των τελευταίων δέκα χρόνων», λέγει χαρακτηριστικά η γνωστή φεμινίστρια από το Los Angeles, Kathryn Kish Sklar.

Πολλές από τις ιδέες της συγγραφέως, τώρα πλέον βασικές επί του γυναικειού κινήματος, ήταν κατ' αρχήν δημοσιευμένες σε πολύ λίγο γνωστά επιστημονικά περιοδικά. Οι περισσότερες πραγματίες αυτού του τόμου ήταν διαλέξεις ή ανακοινώσεις της συγγραφέως σε συνέδρια. Στο τέλος διαμορφώθηκαν έτσι, συχνά με πολλές αλλαγές, με κριτική και συγκριτική συζήτηση και άλλες εκδόχες από τους συναδέλφους της. 'Ας σημειωθεί έδω ότι στις 'Ηνωμένες Πολιτείες, πριν δημοσιευθεί ένα βιβλίο ή ένα άρθρο, ο συγγραφέας προσκαλεί τους συναδέλφους του ή τις ειδικούς επί του θέματος και ανακοινώνει ενώπιόν τους τη μέθοδο της έρευνάς του, το περιεχόμενο, τα στατιστικά δεδομένα και τα συμπεράσματά του. Πολλές φορές και κατά τη διάρκεια της έρευνας ανακοινώνεται το κάθε συμπέρασμα. Οι παρόντες, πολλές φορές και οι άπόντες ειδικοί, έχουν το δικαίωμα—άλλοτε γι' αυτό προσκαλούνται—να διατυπώσουν αντίρρησης, να μετατρέψουν, να προσθέσουν ή να αφαιρέσουν, να εκφράσουν καινούργιες εκδόχες και σκέψεις επί των γραφομένων. 'Ο διάλογος αποδεικνύεται πολύ έποικοδομητικός για την πληρέστερη παρουσίαση του βιβλίου.

Σήμερα η Lerner κατέγει μοναδική θέση μεταξύ των Ιστορικών: η ριζοσπαστική βιογραφία της περί των αδελφών Grimké και οι βασισμένες σε ντοκουμέντα συλλογές της (α. *Black Women in White America* και β. *The Female Experience*) είναι ευρύτατα γνωστές και πολύ αξιολογές. 'Η Lerner και τα γραφομένα της έμπνευσαν σεραμό, και η έπιστημονική της είναι αδιαφιλονίκητη.

'Αλλά ο ρηξικέλευθος πραγματίας της και τα δέχτατα άρθρα, τα όποια έκαναν τη μεγαλύτερη τομή σε βάθος επί του θέματος, που πρακτικά τοποθετούν όσα είναι πέρα από τα μέτρα τους, που καθόρισαν τα προβλήματά του και έδωσαν οδηγίες για τη μελλοντική του ανάπτυξη, δεν είχαν ποτέ πριν συλλεγεί και εύρες διαδοθεί.

Αυτός ο τόμος περιέχει δώδεκα άρθρα της Lerner, άλλα γραμμένα κατά τη διάρκεια μιας δεκαετίας κι άλλα έτοιμασμένα ειδικά γι' αυτό τον τόμο. Το βιβλίο μαρτυρεί την πνευματική άνθηση μιας προποπότος στις σπουδές για τις γυναίκες (women's studies), έπιστημη που άκμαζε σύμφωνα σε όλο τα άμερικανικά πανεπιστήμια.

'Η Lerner θέτει μερικές βασικές έρωτήσεις: Πώς μπορεί κανείς άριστα να θεωρήσει τις γυναίκες σαν μία ξεχωριστή ομάδα

στην κοινωνία; Πόσο χρήσιμη για τις Ιστορικές σπουδές είναι η έπίγνωση της καταπίεσης των γυναικών; Ποιά είναι η άναφορική σπουδαιότητα της φύλης, της τάξεως, του φύλου σαν παραγόντων στην Ιστορία;

'Η Lerner σφυγκρίνει το φεμινισμό του 19ου αιώνα με το φεμινισμό του 20ού αιώνα. 'Ανάγει το ζέσπασμα του φεμινισμού άρκετα ειρωνικά στην έποχή του Jackson, σημειώνοντας ότι αυτή η έποχή της δημοκρατικής πρόδου για τους άνδρες ήταν μά όπισθοδρόμηση και καταστολή για τις γυναίκες. Τονίζει τη διαφορά μεταξύ των δικαιωμάτων του γυναικειού κινήματος—του κατορθώματος να εισχωρήσουν οι γυναίκες μέσα στην άνδροκρατούμενη κοινωνία πάνω στη βάση της Ισότητας—και του άγωνα για την άπελευθέρωση της γυναικάς, πράγμα που σημαίνει γυναικεία αυτονομία. 'Η συγγραφέως όπισθορίζει ότι η σύγχρονη φεμινιστική κίνηση άγκαλιάζει και τα δύο.

Μερικά από τα άρθρα της περιστρέφονται και έρευνούν τις διαφορές στην Ιστορία και τη γνώση των έγχρωμων και των λευκών γυναικών και μιλούν για τις καταστάσεις κάτω από τις όποιες είναι δυνατό να σχηματισθούν φεμινιστικοί συνασπισμοί μεταξύ αυτών των ομάδων. Χαρακτηριστικό είναι το άρθρο 8 που άναφέρεται στις πολιτικές δραστηριότητες των Νοτιών Πολιτειών για την κατάργηση της δουλείας των γυναικών και που άνακοινώθηκε στην Atlanta το 1976.

'Η Lerner κριτικάροντας μιλάει για την 'άντιαταθμιστική Ιστορία'—την Ιστορία των 'έπιστημων' γυναικών—η όποια δεν άποκαλύπτει τόσα πολλά από τις δραστηριότητες με τις όποιες οι περισσότερες ήσαν συνδεμένες και τη 'συνεβαλλόμενη Ιστορία', η όποια συγκεντρώνει ό,τι οι γυναίκες έχουν συνεισφέρει στην άνδροκρατούμενη κοινωνία. «'Όλη η Ιστορία, όποια τη γνωρίζουμε έως τώρα, είναι άπλως προϊστορία», γράφει η συγγραφέως. 'Μόνο μία νέα Ιστορία σταθερά βασισμένη στην άναγνώριση και την Ισότητα άνδρών και γυναικών, η γέννηση και ο θάνατος της πατριαρχίας, μπορεί να προβάλει μία άληθινά καθολική Ιστορία».

«'Ακούμ και Ιστορικοί», λέγει η Ann Filar Scott έδωσι διαβάζουν αυτά τα προκλητικά άρθρα, όπως φαίνονται, θά βρουν ένα έρέθισμα στο να τα ζαναδιαράσουν σαν μία άναρνούμενη διαφωניה ή ένα άπατισσόμενο έπιχείρημα, και θά άποχωρήσουν έχοντας τόσα πολλά για να σκεφθούν. Για πολλούς άλλους αυτό το βιβλίο θά χαρίσει μία έξαίρετη εισαγωγή στην άλλαγή με την προοπτική που λαμβάνει χώρα, όταν οι γυναίκες, όπως άκριβώς και οι άνδρες, έξελέγονται σαν μέρος της Ιστορικής εξέλιξης, μία άλλαγή για την όποια η Gerda Lerner έχει κάνει τόσα πολλά για να την πραγματοποιήσει».

John Mack Faranger, *Women and Men on the Overland Trail*, New Haven and London, Yale University Press, 1979, σσ. 281 (Γυναίκες και άνδρες στα χερσαία καραβάνια)

Έτόν καθάνα είναι γνωστός ο μύθος ότι κατά τη διάρκεια της δυτικής εξέπλωσης και μεταάστευσης οι άνδρες όδηγούσαν τα βόδια έπάνω σ' ένα έλικοειδή δρόμο και άμύνονταν από τους έχθρους 'Ινδιάνους, ενώ οι γυναίκες, καθισμένες στο πίσω μέρος της καρότσας στην άμαξα, φρόντιζαν τα παιδιά τους. Αυτή την εικόνα μάς δίνουν άλλοτε η τέχνη, ο κινηματογράφος ή οι άφηγητές.

Πράγματι, ό John Mack Faranger, καθηγητής της 'Ιστορίας, παρατηρεί ότι οι γυναίκες έβιοιζαν μάλλον σαν να βάδιζαν πίσω στην καρότσα μαζώνοντας τις κοπρές πλέτοντας τα ρούχα και τα κλωστοπέπασματα κατά το χρόνο που οι άνδρες σκότωναν τα βούβαλια.

'Το γνωστό στερεότυπο του άρσενικού και του θηλυκού ρόλου είναι μόνο ένας άπό τους μύθους τους όποιους ό Faranger έπικρίνει σ' αυτό το βιβλίο. 'Ο συγγραφέας περιγράφει ψυχρά και προσεκτικά πώς πράγματι ήταν το ταξίδι διά μέσου της έρηρας για τις μεσοδυτικές άγροτικές οικογένειες, άνάμεσα στο 1843 και το 1870. 'Η έμφαση του συγγραφέως, εν τούτοις, δεν έγκαιται στις γνωστές ταλαιπωρίες του ίδιου του ταξιδιού, αλλά στη δυναμικότητα των οικογενειακών σχέσεων.

Με μία κατάλληλη και λεπτή χρησιμοποίηση σύγχρονων προσωπικών ήμερολογίων, άναμνησικών και στοιχείων άκούμ άπό τα φολκλόρικα τραγουδία, ό Faranger άναλυθεί τους ρόλους των άνδρών και των γυναικών και τις δικές τους ιδέες γι' αυτούς τους ρόλους. Το άποτέλεσμα είναι άπλο, μία δέυδερκής εξέταση της άγροτικής οικογενειακής ζωής κατά τα μέσα του 1800 και μία έρευνα έσοθεν μιας άπό τις μεγαλύτερες άμερικανικές περιπέτειες.

Το βιβλίο τούτο με την πλούσια βιβλιογραφία και τους λεπτομερείς πίνακες στατιστικών δεδομένων των μεταναστών, που έξικινούν άπό την ηλικία, το φύλο, την κοινωνική κατάσταση υπάνδρων-άνυπάνδρων στην κοινωνία των έξεταζόμενων δεκαετιών του 19ου αιώνα στις μέσες νότιες πολιτείες, το διακρίνει έπιστημονική, σαφήνεια, πληρότητα. Τα περιεχόμενα (1. The Overland Emigrants, 2. The Midwestern Farming Family, 1850, 3. Men's and Women's Work on the Overland Trail, 4. Masculine Men and Feminine Women, 5. The Separate Worlds of Men and Women, 6. The World of the Family, 7. Conclusion: Men and Women in the Rural American West) με το κοινωνικό και Ιστορικό ύλικό, το χρησιμοποιημένο με όξινόνα και θαυμασία μεθοδολογία, άναφέρουν στους διαφορετικούς κόσμους των γυναικών και άνδρών.

'Αξίζει να μελετήσει κανείς τη μεθοδολογία ενός έρευνητή σύγχρονης κοινωνίας. 'Ερευνάται με στατιστικά συμπεράσματα ή θέση της γυναικάς, οι έργασίες ή οι ά-

*

σχολίες της, επίσης η σύλληψη, η έγκυμοσύνη και η γέννηση των τέκνων της. Έξεταιζονται οι οικογένειες, τα αγαθά τους, οι τροφές τους, οι μετακινήσεις τους.

«Ο Faranger έκανε», γράφει η Kathryn Kish Sklar, «θαυμάσια χρήση των βιβλίων του χειριστή δρόμου, χρησιμοποιώντας τα για να φωτίσει την κοινωνία που οι μετανάστες άφησαν, καθώς επίσης την κοινωνία που δημιούργησαν καθ' όδον. Οι σπουδές του είναι ενδιαφέρουσες για ένα μεγάλο μέρος αναγνωστών, ειδικά γι' αυτούς που ενδιαφέρονται για την ιστορία της οικογένειας και την ιστορία των γυναικών».

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ

Επιμελήτρια της Έδρας της Ιστορίας της Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

*

Stewards of the Land: The American Farm School and Modern Greece. της Brenda L. Marder. Έκδόσεις: East European Quarterly, Boulder, σειρά: East European Monographs

Distributed by Columbia University Press 1979

Η 'Αμερικανική Γεωργική Σχολή (ΑΓΣ) Θεσσαλονίκης ιδρύθηκε, γύρω στα 1904, με πρωτοβουλία του προτεσταντή 'Αμερικανού Ιεραποστόλου John Henry House, και από τότε λειτουργεί άδιάλειπτα μέχρι σήμερα—μ' εξαίρεση τρία χρόνια της γερμανικής κατοχής.

Το βιβλίο της Β. Marder *Stewards of the Land*¹ αναφέρεται στο ιστορικό της ίδρυσης και της λειτουργίας του ιδρύματος αυτού και καλύπτει την περίοδο 1902-1949.

Σήμερα η ΑΓΣ λειτουργεί σαν άγροτικό επαγγελματικό Λύκειο, και είναι Νομικό Πρόσωπο 'Ιδιωτικού Δικαίου.

Το άγροκτίμητό της, με το σύνολο των εγκαταστάσεων, βρίσκεται 10 χιλιόμετρα, περίπου, ανατολικά του κέντρου της Θεσσαλονίκης, και κατέχει μία έκταση 1.500 στρεμμάτων.

Η συγγραφέας αναφέρει στον πρόλόγό της, ότι η μελέτη της από τη αποτελεί άποπειρα έρμηνείας του 'πνεύματος' και της επίβιωσης του ιδρύματος—«μέσα από τα πλέον χρωστικά και βίαια γεγονότα της πρόσφατης ευρωπαϊκής Ιστορίας»—καθώς επίσης και μία άποπειρα παρουσίαισης του τρόπου με τον οποίο λειτουργούσε και τον ύπηρεσιών τις οποίες πρόσφερε «στη ζωή του ελληνικού λαού κατά τη διάρκεια των κρίσιμων Ιστορικών στιγμών».

Γιά να γίνει πιο κατανοητή η συλλογιστική αυτής της έρμηνείας, θα δώσουμε συνο-

πτικά όριζόμενα στοιχεία για το Ιστορικό της ίδρυσης και της λειτουργίας της ΑΓΣ, και κυρίως για την εξεταζόμενη περίοδο.

Άς σημειωθεί ότι η Marder κάνει λόγο περί «πνεύματος» σαν να επρόκειτο για κάποια δύναμη ή οποία επέδρασε και εξακολουθεί να επιδρά κατά τρόπο μονοψήμιτο ακόμα και στη σημερινή φάση λειτουργίας της σχολής. ('Υπενθυμίζουμε ότι η μελέτη αφορά την περίοδο 1902-1949.) Πώς αυτό είναι δυνατό, θα το δούμε στη συνέχεια:

Το 1894 έρχεται στη Μακεδονία ο John Henry House, μετά από είκοσι χρόνια Ιεραποστολικής θητείας σε διάφορες άλλες περιοχές των Βαλκανίων.

Ανταποκρινόμενος, όπως ο ίδιος έλεγε, σε «θείο κάλεσμα» (Call), θέλησε να ιδρύσει στη Θεσσαλονίκη μια πρακτική γεωργική σχολή που θα αποτελούσε τότε ένα είδος «Ouit post» (εμπροσθοφυλακής) των 'Ηνωμένων Πολιτειών στα Βαλκάνια και θα συντελούσε, τόσο στην εδραίωση και εξαπλοσύνη της χριστιανικής πίστης, όσο και στον έκσυγχρονισμό της γεωργίας, απαραίτητες κατά τη γνώμη του προποθέσεις για τη λύση του Βαλκανικού προβλήματος.

Με φιλανθρωπικές εισφορές αγοράζονται (1902) στην περιοχή που βρίσκεται σήμερα το ίδρυμα περί τα 200 στρέμματα γης, και το 1903 άρτίζεται—από 'Αμερικανούς, κυρίως, κληρικούς—ένα έντεκα-μέλες συμβούλιο μετόχων.

Άρχίζει γρήγορα ο έξοπλισμός του άγροκτιμήματος και ήδη, το 1903, μεταξύ των άλλων διέθετε: γαλακτοκομείο (όπου παράγει το πρώτο παστεριωμένο γάλα στη χώρα), μηχανουργείο, ζωιουργείο, μετασκευλητογραφείο...

Μέχρι το 1912 η σχολή λειτουργεί με ολιγοψήφιο μαθητές (50 περίπου το 1910), κυρίως όφρανα από καμμένα χωριά του Μοναστηρίου. Μετά τούς Βαλκανικούς πολέμους, η εθνική σύνθεση των μαθητών άλλαξε, άρχίζει η ελληνικοποίηση της σχολής και στις 3/1/1918 τίθεται υπό την εποπτεία του 'Υπουργείου Γεωργίας.

Όλο αυτό το διάστημα, και μέχρι το 1929, διευθυντής είναι ο John House, ο οποίος έχει επιβάλει ένα κλίμα βαθείας θρησκευτικής εμβάθυνσης και φιλανθρωπίας.

Το Μάη του 1929, το συμβούλιο των μετόχων εκλέγει στη θέση του διευθυντή τον Charles House, γιο του ίδιου, θέση την οποία κατέχει μέχρι το 1955.

Στις άρχές της δεκαετίας του 30 η ΑΓΣ είναι σχεδόν μία αυτοσυντηρήτη κοινότητα: ζουν εκεί 127 οικότροφοι και 17 άτομα του έκπαιδευτικού προσωπικού.

Τον καιρό της μεταέκτικής δικτατορίας, οι φιλικές σχέσεις του Charles House με το Βασίλειο Γεώργιο Β', και η από μέρους του άποδοξη, σαν διευθυντή, όρισμένων άρχων έκπαιδευτικής πολιτικής του Μεταξά, εύνοουν την—στο χώρο της ΑΓΣ—έπικράτηση της ιδεολογίας της άγης Αυγούστου. Με την Ιταλική έπιδρομή οι μαθητές ψεύχουν, η σχολή παύει να λειτουργεί σαν έκπαιδευτικό ίδρυμα και προανατολιζε-

ται, άποκλειστικά, προς την παραγωγική δραστηριότητα.

Τον Άπριλ του 41 άρχίζει η κατοχή της ΑΓΣ από τούς Γερμανούς, και ο Charles House, στο όνομα της σωτηρίας του ιδρύματος, συνεργάζεται εν μέρει μαζί τους, γεγονός που έπιτρέπει στους τελευταίους να έκμεταλλευθούν το άγροκτίμητο σαν βάση για έπιχειρήσεις και πηγή τροφίμων.

Τέλος του 1945, το έκπαιδευτικό πρόγραμμα άρχίζει κατά την περίοδο του σχεδίου Μάρσαλ: καταβάλλεται ιδιαίτερη προσάθεια για την έκπακτηση των έκκαταστάσεων του ιδρύματος και των πολλαπλασιασμό των δραστηριοτήτων του. Πρός αυτή την κατεύθυνση συντρέχουν διάφοροι όφρες: 'Αμερικανική 'Επιτροπή βοήθειας για την 'Ελλάδα, 'Υπουργείο Γεωργίας, UNRRA, ECA, 'Ιδρυμα Fulbright.

Ο σημερινός διευθυντής της σχολής Bruce M. Landsdale (District interpreter στην έπιτροπή για τον έλεγχο της διεξαγωγής των έκλογών του 1946 και Chief interpreter της έπιτροπής για το Δημονύφημα του 1946), διαδέχεται τον Charles το 1955.

Η συγγραφέας άφερώνει μεγάλο μέρος του βιβλίου της στην περιγραφή της ζωής και της προσωπικότητας των δύο πρώτων, κυρίως, διευθυντών καθώς και των συζύγων τους, έκθειάζοντας τις άρετες και την άφοσίωση όλων στην υπόθεση του ιδρύματος. Μάς δίνει επίσης παραστατικές εικόνες από τη ζωή στο άγροκτίμητο κατά τη διάρκεια των πιο σημαντικών Ιστορικών στιγμών (από το Μακεδονικό άγώνα μέχρι την εμφύλιση), για τις όποιες, έξέλλου, έκφέρει και προσωπικές έκτιμήσεις έξιδωνέικωντας, ιδιαίτερα, την μεταπολεμική πολιτική των ΗΠΑ.

Γιά κάθε Ιστορική φάση άκολουθείται η έξής διαδικασία: άπεκρίνεται το έξω από τη σχολή χώρο που δοκιμάζεται σκληρά από τα γεγονότα—χωρίς να έξέρουμε άκρίβως τις βαθύτερες αίτιες τους—και στη συνέχεια, αντίδιαστολή αυτού του άνασταυτού κόσμου με την άνθρωπία και την άγάπη που βασιλεύει μέσα στην «Οασή» της ΑΓΣ.

Και η έπφοδος: η έπιβίωση της σχολής όφειλεται στην έπιβίωση του «πνεύματος της» που κυριάρχησε στον τόπο του άγροκτιμήματος τα 75 χρόνια της ύπαρξής της.

Το «πνεύμα» αυτό προσοορίζεται σαν ένα σύνολο θρησκευτικών πεποιθήσεων και προσωπικών αντίληψων του John House για το ρόλο της σχολής, οι όποιες ύποτιθεται ότι ύποβοηθούν και από τους διαδόχους του.

Συγκριμένα, τα στατιστικά στοιχεία αυτού του συνόλου είναι:

- i) Η θρησκευτική πίστη, οι όμναιστικες άρχές και η άφοσίωση όλων των διευθυντών στην υπόθεση του ιδρύματος.
- ii) Οι άρχές παιδαγωγικής του John House για την άνάπτυξη της όλόπλευρης προσωπικότητας των μαθητών.
- iii) Η αντίληψη του τελευταίου για το βασικό ρόλο της σχολής: να καλλιεργήσει στις καρδιές των μαθητών την άγάπη για το γεωργικό έπάγγελμα και να τους

1. Ο τίτλος του βιβλίου είναι παρμένο από μια φράση του «Πιστεύω» της ΑΓΣ «I believe that the tillers of the soil are stewards of the land...» Η Marder ήταν καθηγήτρια Άγγλικών της ΑΓΣ το 1966-67.